KANTAR SIFO

OKTOBER 2019

ID-KAPNINGAR – FORTFARANDE ETT AV SVERIGES VANLIGASTE BROTT

TEMA: PRIVATPERSONER

mySafety försäkringar

FÖRSÄKRINGAR FÖR EN DIGITAL VÄRLD

FÖRORD

ID-kapningar fortsätter att vara ett av de vanligaste brotten i Sverige. Det står klart efter att vi gått igenom resultaten av årets undersökning kring ID-kapningar riktat mot privatpersoner. Undersökningen har genomförts årligen sedan 2014 och omfattar 4 200 personer fördelat med minst 200 i varje län för att visa på problemet i stort och även hur det ser ut i olika delar av landet.

Årets rapport bjuder på en del positiva överraskningar. För det första kan vi konstatera att det totala antalet som drabbats minskat något i år jämfört med tidigare. Det kan dock finnas en rad olika förklaringar till det som gör att vi inte kan dra alltför stora slutsatser ännu.

Mindre glädjande är att antalet försök istället ökar. En välvillig tolkning är att det visserligen görs allt fler försök, men att färre faktiskt lyckas. Vi ser också generellt att försiktigheten tycks öka, men tyvärr även en del motstridiga svar som visar att det fortfarande slarvas en hel del med hanteringen av personuppgifter. Det vill vi försöka komma tillrätta med genom mer information och bättre tekniska lösningar för konsumenterna.

Förtroendet för att polisen och andra rättsinstanser ska komma tillrätta med problemen är också fortsatt låg. Den extremt låga uppklarandegraden och det faktum att de allra flesta anmälningar inom området fortfarande läggs ner utan utredning innebär att det är i princip helt riskfritt för brottslingarna att fortsätta sin verksamhet. Vi vet också att bedragarna blir allt mer tekniskt sofistikerade vilket ställer högre krav på polis och andra myndigheter att lägga mer resurser på detta för att inte bli än mer frånsprungna.

I år har vi även gjort en likadant utformad rapport i vårt grannland Finland. Mot slutet av denna rapport finns därför även en kortfattad sammanfattning av läget där.

Vi ser alltså med tillförsikt på framtiden och hoppas att årets siffror är en indikation på att utvecklingen vänder. Samtidigt vet vi att mycket återstår innan vi kommit tillrätta med det som tyvärr fortfarande är ett av Sveriges vanligaste brott.

PA Prabert, mySafety Försäkringar

KONTAKT
PA Prabert,
Kommunikationschef
+46 73 448 94 21
press@mysafety.se

RAPPORTEN

ANTALET DRABBADE MINSKAR

Enligt årets undersökning har 2,2 procent av Sveriges befolkning drabbats av en ID-kapning under året som gått. I reella tal motsvarar det dryga 166 000 personer. Det är mycket glädjande att konstatera denna minskning från förra årets 3,3 procent och 237 000 personer, men samtidigt är det lite för tidigt att dra slutsatser av typen att det är en riktig tillbakagång.

HUR MÅNGA HAR DRABBATS AV ID-KAPNING DET SENASTE ÅRET

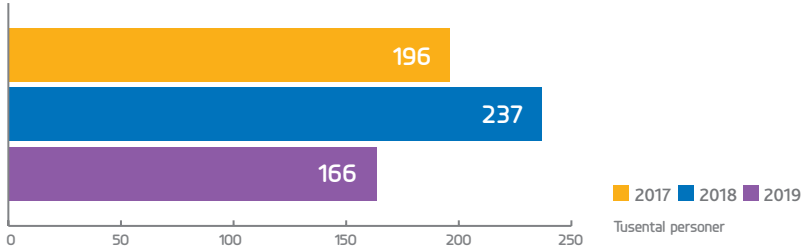

Det finns ett antal möjliga förklaringar till varför vi ser denna minskning. Vår spontana analys är dock att kännedomen om ID-kapningar har ökat markant hos allmänheten under de senaste åren och att kunskapen i dag är förhållandevis hög. 2014, när vi genomförde den första undersökningen, uppgav 73 procent att de hört talas om och är fullt medveten eller ganska säkra på innebörden av vad en ID-kapning är. Denna siffra har sedan dess ökat stadigt och ligger i dag på 86 procent. Vi som varit aktiva inom området längre än de flesta kan också konstatera att media ökat sin bevakning av ID-kapningar och relaterade brott markant under de senaste två åren. Något som

självklart ytterligare stärker kännedom och i förlängningen förhoppningsvis försiktighet hos de som är på väg att drabbas.

En slutsats kan alltså vara att det skulle vara svårare för brottslingarna att faktiskt lyckas med sin ID-kapning. I alla fall inte utan att ta till nya metoder och tillvägagångssätt. Denna teori får visst stöd när vi ser till antalet som faktiskt drabbas av försök till ID-kapningar, något vi återkommer till längre ner i denna rapport.

ANTALET BEDRÄGERIBROTT ÖKAR

Som redan konstaterats vill vi dock vara försiktiga med att dra allt för långtgående slutsatser av minskningen av antalet som drabbats. Detta beror inte minst på allmän statistik kring bedrägeribrott generellt från andra källor.

Enligt BRÅ ser vi nämligen en rejäl ökning i antalet anmälda bedrägeribrott 2018. Antalet anmälningar har stigit till 260 000 från 2017 års 209 000. Dilemmat med dessa siffror är dels att de inte särredovisar ID-kapningar som sådana, utan klumpar ihop alla typer av bedrägerier, samt att de faktiskt bara hanterar antalet anmälda brott. Mörkertalet kan därför antas vara förhållandevis stort.

ANTALET ANMÄLDA BEDRÄGERIBROTT

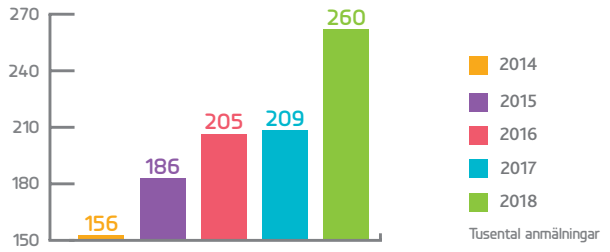

KÄLLA: https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/bedragerier-och-ekobrott.html#Anmaldabedragerier)

Vi vet att någon typ av ID-kapning är en stor del i flertalet av dessa bedrägeribrott. Det handlar alltså ofta om att först tillskansa sig någons identitetsuppgifter för att sedan genomföra själva brottet. Mörkertalet för specifikt ID-kapningar kan därmed vara, och är med största säkerhet, mycket stort i den statistik som finns.

ALLA KAN DRABBAS

Precis som tidigare år kan vi konstatera att alla, oavsett kön och ålder, kan drabbas. Tidigare år har det funnits vissa indikationer på att de kriminella riktar in sig på specifika målgrupper, exempelvis äldre 2017 och män 2018. Där vi såg en rejäl ökning med 40 procent bland män förra året ser vi i år istället en minskning, vilket också till stor del förklarar den totala minskningen av antalet drabbade. Vi ser i år även en minskning i alla åldersegment undantaget de äldsta mellan 60 och 74. Störst minskning ser vi i gruppen 16-29 år. Förhoppningsvis ett tecken på att allt fler blivit mer vaksamma kring den här typen av bedrägerier och därmed svårare att lura.

DRABBAD – DU SJÄLV

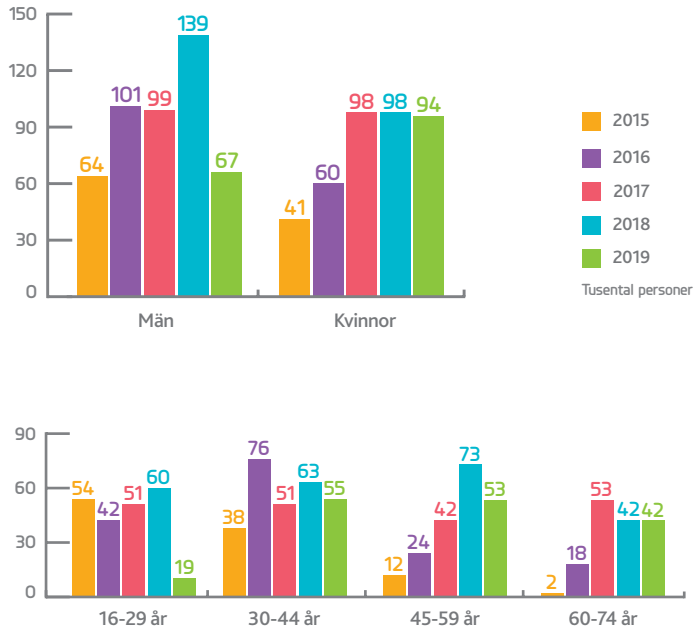

STOCKHOLM OCH ÖREBRO I TOPP

Stockholm är fortsatt den region som drabbas hårdast av ID-kapningar sett till antalet drabbade. I år ser vi dock en tydlig minskning i Stockholm procentuellt, vilket också innebär att det totala antalet som drabbats minskat. Tittar vi bakåt några år är detta möjligen en återgång till en mer normal nivå för Stockholm. I totalt antal följs Stockholm av Skåne med 39 000 drabbade och Västra Götalands län med 20 000 drabbade. I stort följer resultaten trenden från tidigare år och är inte heller helt förvånande med tanke på befolkningsmängden i dessa områden jämfört med övriga landet.

ANTAL ID-KAPADE PER LÄN (PROCENT)

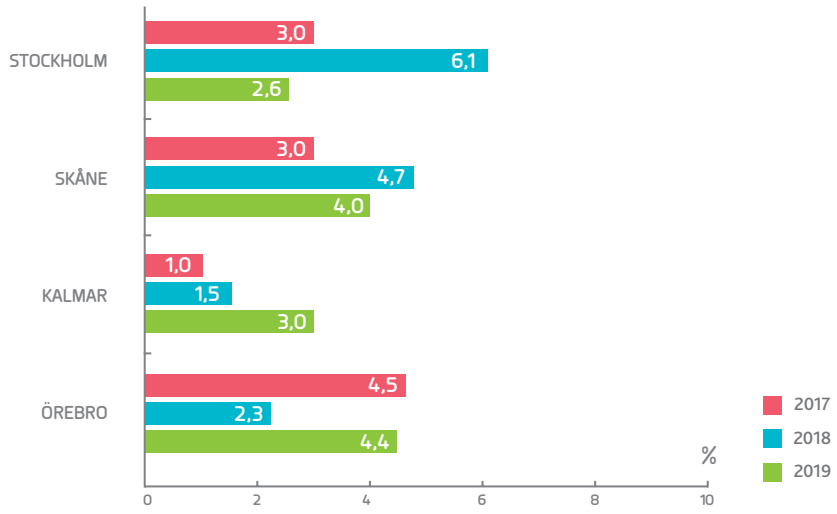

Procentuellt ser situationen en aning annorlunda ut över landet. Den mest märkbara minskningen står Stockholm för med ett ras från förra årets 6,1 procent till årets 2,6. Även i Dalarna är minskningen procentuellt lika stor från förra årets 4,4 procent till årets 0,9. Störst ökning ser vi istället i Örebros län där 4,4 procent av invånarna drabbats i år jämfört med 2,3 procent förra året. Det innebär också att Örebro är den region som procentuellt är hårdast drabbat i år. Andraplatsen intas av Skåne län med 4 procent följt av Kalmar län där 3 procent drabbats. Generellt ser vi en procentuell minskning i 12 län och en ökning i nio. Siffrorna här ska tas som en indikation på rörelser snarare än exakta utfall i respektive region.

PROCENTUELLT MEST UTSATTA LÄN 2019. TUSENTALS PERSONER INOM PARANTES:

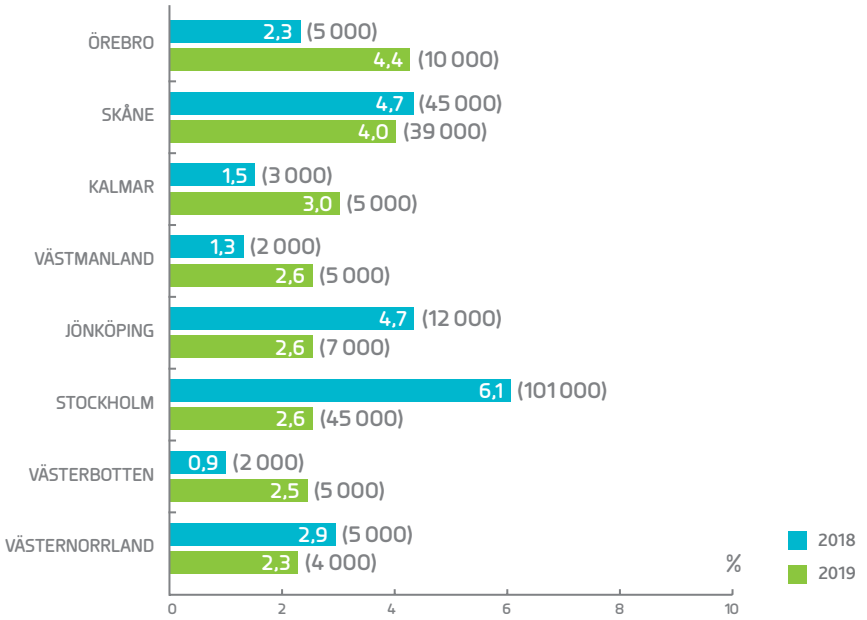

HUR DRABBADES DU SOM EN FÖLJD AV ID-KAPNINGEN?

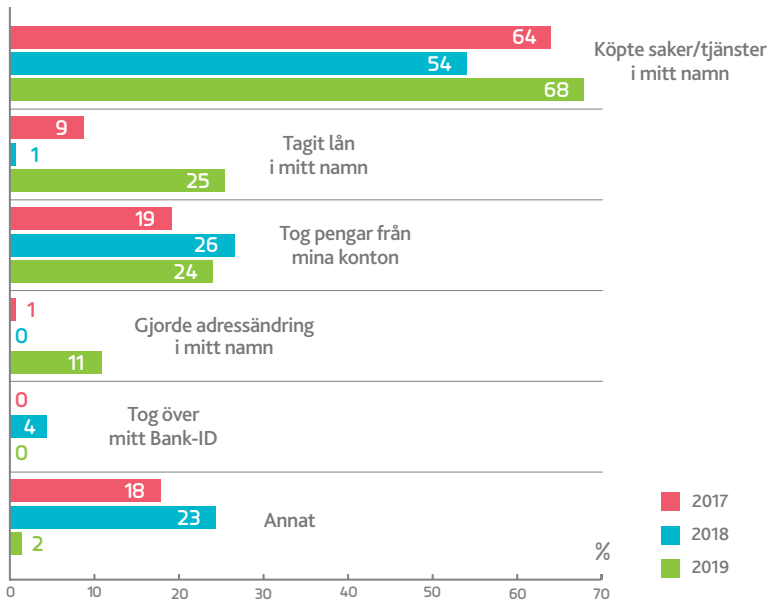

ATT TA LÅN I ANNANS NAMN ÖKAR KRAFTIGT

Vad händer då den som drabbas av en ID-kapning? De som faktiskt drabbats är få, men klart vanligast är fortsatt att det handlas saker och tjänster i den drabbades namn. Två av tre drabbade uppger att detta hänt när de blivit kapade. En av fyra uppger att någon tagit lån i deras namn, lika många att någon tagit pengar från deras konto. En slutsats vi kan dra av svaren detta år är att bedragarna tycks göra fler bedrägerier med en och samma identitet – det vill säga de nöjer sig inte med att bara köpa något över nätet, utan försöker även ta lån eller göra något annat med de stulna personuppgifterna. Värt att notera är att ingen i år angett att de blivit lurade kring Bank-ID. Detta kan bero på flera olika saker, bland annat ökad kännedom men även de ökade säkerhetsrutiner som införts kring just Bank-ID.

KOSTNADEN FÖR DE SOM DRABBAS

Att sammanfatta och värdera följderna av en ID-kapning är inte helt lätt. Vi vet av erfarenhet att det oftast handlar om mycket mer än rent ekonomiska konsekvenser för den som drabbas. Att någon annan använt eller använder ens identitet kan upplevas som mycket obehagligt och det är inte alltid helt lätt att lösa potentiella problem som kan uppstå. Bara att bestrida fakturor på köp man inte gjort själv kan vara en oerhört krävande uppgift för den som drabbats och i värsta fall kan en kapning även leda till mer eller mindre behov av skuldsanering för obetalda räkningar, lån någon tagit i ens namn och så vidare.
Vi har dock återkommande fått frågor kring hur mycket en genomsnittlig ID-kapning kan komma att kosta den som drabbats

varför vi i år för första gången ställt frågan rakt ut till de som drabbats. Vi har även frågat alla respondenter om vad de tror att en ID-kapning kan komma att kosta. Och det visar sig att oron uppenbarligen är avsevärt större än vad en ID-kapningen i sig kostar. När vi tittar på siffrorna ska vi dock komma ihåg att det dels är en snittkostnad och att det dels bara handlar om rent monetära förluster. Vi vet fall där kostnaderna dragit iväg rejält jämfört med såväl de uppskattade kostnaderna som det reella utfallet i denna undersökning.

HUR MYCKET PENGAR TROR DU ATT MAN RISKERAR ATT FÖRLORA VID EN ID-KAPNING?

Totalt	92 789 kr
Män	91 936 kr
Kvinnor	93 798 kr
16-29 år	83 704 kr
30-44 år	93 443 kr
45-59 år	91 591 kr
60-74 år	110 673 kr

VAD SKULLE DU UPPSKATTA ATT ID-KAPNINGEN KOSTADE DIG?

Totalt	4 119 kr
Män	6 390 kr
Kvinnor	1 106 kr
16-29 år	4 654 kr
30-44 år	1 614 kr
45-59 år	10 838 kr
60-74 år	1 303 kr

Det reella utfallet av ID-kapningarna är förvånande, men även glädjande låga. Det är även intressant att se att siffran skiljer så pass mycket mellan olika åldersgrupper. Utgår vi från dessa siffror kan vi göra en mycket grov uppskattning att ID-kaparna har tillskansat sig minst upp mot 700 miljoner kronor under det senaste året. Ett belopp vi tyvärr är säkra på är avsevärt högre i verkligheten.

ANTALET FÖRSÖK TILL ID-KAPNING ÖKAR

I förra årets undersökning började vi forska lite mer i antalet försök till ID-kapningar. På frågan om man blivit kontaktad av någon som försökt komma åt personuppgifter svarade då hela 29 procent ja. En siffra som tyvärr ökat till 31 procent i år vilket omräknat till den totala befolkningen innebär att runt 2,2 miljoner svenskar blivit utsatta för ett försök till bedrägeri där bedragaren försökt komma över någons personuppgifter. Det motsvarar över fyra försök i minuten, året runt.

I år förtydligade vi även frågan och frågade direkt ”har du under det senaste året blivit utsatt för försök till ID-kapning”. Detta för att se om det är skillnad på vad som uppfattas som ett försök till ID-kapning eller en generellt misstänkt förfrågan om någons personuppgifter. Det visade sig då att siffrorna stämmer någorlunda väl överens då 26,5 procent svarade ja. Den geografiska spridningen är också överlag jämn, men några sticker ut som exempelvis Kalmar där 33,7 procent svarar jakande och Jämtland där bara 19,6 svarar ja på frågan. Vi ser även att män tycks utsättas i större grad än kvinnor och att åldersgruppen 30-44 är mest utsatt för försök. Eller i alla fall bäst på att identifiera och upptäcka försöken för vad de är.

ANTAL FÖRSÖK TILL ID-KAPNINGAR

Totalt
4 / minut
256 / timme
6 154 / dygn
43 201 / vecka
187 205 / månad

HAR DU UNDER DET SENASTE ÅRET UTSATTS FÖR FÖRSÖK TILL ID-KAPNING? (PROCENT)

Totalt	26,5
Män	30,7
Kvinnor	22,1
16-29	25,7
30-44	33
45-59	25,7
60-74	18,9

Stockholm	28,1
Skåne	24,7
Jönköping	24,7
Dalarna	25,6
Södermanland	24,9
Östergötland	30,2
Värmland	24,1
Gotland	26,8
Västernorrland	28,1
Kronoberg	24,3
Blekinge	25,6
Örebro	25,6
Kalmar	33,7
Norrbotten	30,2
Västmanland	26,7
Västra Götaland	21,5
Gävleborg	21,5
Uppsala	24,8
Jämtland	19,6
Västerbotten	30,5
Halland	30,4

ORON SJUNKER – FÖRSIKTIGHETEN ÖKAR

I dag diskuteras oron för att utsättas för olika typer av brott i samhället ofta och mycket. Ur det perspektivet är det intressant att se i ett större sammanhang hur oron förändras över tid för såväl ID-kapning som andra typer av brottslighet. Initialt var detta en mätstock för att vi ville förstå såväl kunskap och kännedom som faktisk rädsla för att utsättas för just ID-kapning, men jämförelsen har över åren utvecklats, inte minst i och med att vi förra året introducerade frågan om hur oroliga respondenterna är för att utsättas för överfall, misshandel eller någon annan typ av våldsbrott. Att se den siffran sjunka i år, från 26 procent till 22 är förstås mycket glädjande, och även kanske en aning förvånande om man ser till samhällsdebatten i allmänhet i dag. Vi kan konstatera att avsevärt fler är oroliga för exempelvis ID-kapningar (26 procent) eller att utsättas för näthat (24 procent). Mest oroliga är vi, precis som tidigare år, för att bli bestulna på plånbok, mobiltelefon eller ID-kort.

HUR OROLIG ÄR DU FÖR FÖLJANDE MÖJLIGA HÄNDELSER?

1. Du blir bestulen på din mobiltelefon, ID-kort eller plånbok. 32% 2019 34% 2018
2. Stöld av egendom, skadegörelse eller inbrott: 26% 2019 29% 2018
3. Du drabbas av ID-stöld eller ID-kapning: 26% 2019 30% 2018
4. Du eller någon i familjen blir utsatt för näthat eller kränkningar på nätet: 24% 2019 23% 2018
5. Du drabbas av brand, fukt- eller vattenskada i hemmet eller sommarstugan: 24% 2019 24% 2018
6. Du utsättas för överfall, misshandel eller annat våldsbrott: 22% 2019 26% 2018
7. Du utsättas för en hackerattack: 18% 2019 21% 2018

Vi ser alltså överlag en minskning av oron att utsättas för ett antal vanliga brott. En mycket positiv nyhet och troligen hänger det också ihop med att allt fler får kännedom om de sätt man kan skydda sig eller minimera riskerna med. Vi har under åren sett en stadig ökning i medvetenhet och att riskbeteendet därmed också minskar. 2014 såg vi exempelvis att 74 procent uppgav att de aldrig lämnade ut bank- eller kortuppgifter via mail, sms eller sociala medier. 2019 är motsvarande siffra 83 procent. Detta innebär dock att det fortfarande är runt 17 procent som faktiskt lämnar ut dessa känsliga uppgifter i dessa typer av kanaler.

I ett försök att även mäta någon typ av riskbenägenhet har vi i år introducerat ett antal nya frågor. Då vi inte har historik i svaren ännu är det svårt att dra långtgående slutsatser i resultatet, men vi kan konstatera att kunskapen kring vissa uppenbara riskbeteenden på nätet borde vara avsevärt högre.

HAR DU UNDER DET SENASTE ÅRET VARIT MED OM FÖLJANDE?	Skickat en bild på din eller någon annans kredit- eller kontokort via sms, e-post eller sociala medier.			Skickat en bild på din eller någon annans ID-handlingar via sms, e-post eller sociala medier.		
	Totalt	Man	Kvinna	Totalt	Man	Kvinna
	3%	3%	3%	10%	10%	10%
Delat med dig av ditt lösenord till någon annan.				Klickat på en länk i e-post och sms som lett till en fusksida.		
Totalt	Man	Kvinna		Totalt	Man	Kvinna
12%	9%	15%		13%	13%	13%
Använt dig av ett öppet wifi-nätverk.						
Totalt	Man	Kvinna				
86%	88%	85%				

VILKEN HJÄLP FÅR DE SOM DRABBAS?

På frågan om vem man skulle vända sig till om man drabbas av en ID-kapning svarar 57 procent polis eller annan myndighet vilket är en signifikant minskning från förra årets 59 och 2017 års 62 procent. Vi ser alltså en tydlig nedgående trend i tron att polisen kan hjälpa till. I kontrast ser vi en motsvarande uppgång i att potentiellt vända sig till sin bank där det 2017, 2018 och 2019 var 25, 28 respektive 32 procent som skulle välja banken som första kontakt. Försäkringsbolagen uppges i år av fem procent som första kontakt jämfört med tidigare års sex procent.

Tittar vi bara på de som faktiskt drabbats av en ID-kapning har 83 procent av dessa gjort en polisanmälan och 15 procent vänt sig till sitt försäkringsbolag. Av de som vände sig till polisen uppger sju procent att de fått hjälp med att lösa problemet och 41 procent att de delvis fått hjälp. Hela 50 procent uppger att de inte fick någon hjälp alls.

Att så pass många polisanmäler är positivt, även om man skulle önska att alla som drabbas anmälde. Att så många som hälften uppger att de inte fick någon hjälp alls, och att ytterligare 41 procent tycker att de bara delvis fått hjälp, är dock mycket oroande.

LÄGET I FINLAND – EN KORT JÄMFÖRELSE

I år har vi även gjort denna undersökning i vårt grannland Finland. Egentligen har vi gjort en liknande undersökning sedan 2015 även där, men i år tog vi steget fullt ut och gjorde undersökningen med exakt samma frågor och svarsalternativ för att kunna jämföra.

Vi vet sedan tidigare att de bägge länderna påminner om varandra i dessa frågor. Det handlar i stort om samma problemställningar och orosmoment. Det visar sig också att siffrorna i stort är snarlika länderna emellan. I Finland har 3,4 procent drabbats, vilket motsvarar

ungefär 138 000 människor omräknat på hela befolkningen. Även antalet försök är procentuellt sett jämförbart då 29 procent av finländarna uppger att någon försökt att olovligen komma över deras personuppgifter under förra året. Det innebär att strax över en miljon människor varit utsatta för försök till ID-kapning i Finland. Mest förvånande är kanske att hela 14 procent svarar att de faktiskt lämnat ut sina uppgifter i en sådan situation. De som drabbas råkar huvudsakligen ut för att det handlas saker i deras namn, precis som i Sverige. I övrigt skiljer sig listan över hur ID-kapningen gått till en hel del och att ta lån i någons namn är exempelvis ovanligt i Finland.

Även finländarna överskattar rejält vad en ID-kapning kan komma att kosta. Uppskattningarna här ligger runt 11 000 Euro medan utfallet, det vill säga beloppet man faktiskt förlorat om man är utsatt ligger i snitt runt 1 000 Euro. Precis som i det svenska resultatet skall detta tas med en nypa salt, då vi vet att kostnaderna kan springa iväg rejält även i Finland, på samma sätt som här.

Den enda större skillnaden annars är att finländarna är avsevärt mer rädda för att utsättas för en hacker-attack än svenskarna. Här kommer just hacker-attacken på andra plats över vilken typ av brott man oroar sig för. Mest av allt är man rädd för att bli bestulen på plånbok, mobil eller ID-kort och ID-kapningar landar på en tredjeplats bland det man är mest orolig för.

INTERNATIONELLT BROTT KRÄVER INTERNATIONELL SAMORDNING

Utgångsläget att komma åt de som utför dessa ID-kapningar är allt annat än bra. Oavsett vilja och kunskapsnivå hos polis är mängden helt enkelt så pass stor att det knappast ens är realistiskt att förvänta sig att allt utreds. Även om vi alla nog skulle välkomna att åtminstone några fall faktiskt utreddes.

Det dåliga utgångsläget blir inte bättre av det välkända faktum att dessa ID-kapningar, och inte minst försöken, ofta genomförs av internationella ligor. Även om svensk polis skulle utreda och hitta bevis skulle det med andra ord i de flesta fallen vara mer eller mindre omöjligt att faktiskt lagföra någon för brottet då de inte finns inom landets gränser. Dessutom ser vi även att bedragarna hela tiden ligger steget före. De är otroligt snabba och skickliga på att förändra och anpassa sig. De rör sig snabbt mellan e-postutskick, falska sidor, skimming, olika falska investeringserbjudanden och till synes oskyldiga annonser på Facebook och andra sociala medier. Allt för att få fler att slarva och faktiskt ge ut personlig information som sedan kan användas för att utföra en rad andra brott.

Resultatet blir tyvärr att detta för brottslingarna är i princip ett riskfritt brott. Något som vi självklart inte får eller kan acceptera. För att lösa problemet krävs därför inte bara bättre nationella insatser av alla involverade parter, utan även ett mer utvecklat och välfungerande internationellt samarbete. Här saknar vi ett större politiskt initiativ att faktiskt driva frågan över hela Europa som en nödvändig brottslighet att stävja, gemensamt.

Den snabbaste, och kanske mest realistiska lösningen, eller i alla fall minskningen av problemet, är dock att vi i näringslivet går i bräschen för utvecklingen. På samma sätt som bilstölderna i princip försvann helt efter innovativa lösningar inom branschen är det kanske dags för banker, försäkringsbolag och e-handel att faktiskt hitta lösningar som stoppar bedragarna. Eller gör det så svårt för dom att det inte längre är värt mödan. Bank-ID gjorde nödvändiga första förändringar efter att ha varit minst sagt utsatta för bedragare under en tid. Vissa av bankerna har infört hårdare regler vid internetköp och vi vet att större e-handlare börjar dra öronen åt sig och titta efter mer hållbara och säkra lösningar än i dag.

Själva kan vi bidra med att fortsätta informera om hur man skyddar sig och vilken hjälp man kan få om man drabbas. Framförallt kan vi också fungera som ett bättre stöd för polisen då vi i flera utredningar sitter inne med mer information än de någonsin får fram, eftersom i princip alla förundersökningar läggs ner. Men det kräver en bättre dialog mellan alla parter i dagsläget.

Till dess hoppas vi innerligt att årets minskning i antalet drabbade är början på något nytt och inte bara ett gupp i statistiken.

OM RAPPORTEN

Denna rapport är resultatet från en undersökning genomförd av Kantar Sifo på uppdrag av mySafety Försäkringar. Undersökningen är genomförd under juni månad 2019 och inkluderar intervjuer med ett riksrepresentativt urval av den svenska allmänheten i åldrarna 16-74 år. Totalt har 4201 personer intervjuats med 200+ personer i varje län.

mySafety Försäkringar har sedan 20 år utmanat försäkringsbranschen med innovativa lösningar för såväl nya som gamla problem och brott. Vi är ledande inom ID-skyddsförsäkring samt andra trygghetstjänster som förenklar i vardagen. Genom partners och våra egna kanaler erbjuder vi försäkringar till privatpersoner och företag i Norden. mySafety finns till för dig alla dagar, dygnet runt. mySafety Försäkringar är en del av mySafety Group. För mer information, vänligen besök www.mysafety.se

mySafety
försäkringar

FÖRSÄKRINGAR FÖR EN DIGITAL VÄRLD

HUVUDKONTOR Telefon: 08-408 380 00 Tegeluddsvägen 21, 115 41 Stockholm